РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Рівне – 2012

ББК 81.20
А - 43
УДК: 81'243

Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Рівне: РДГУ, 2012. – 112 с.

Збірник наукових праць містить статті з теоретично-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:
Архангельська Алла Мстиславівна доктор філологічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Постоловський Руслан Михайлович професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук, ректор Рівненського державного гуманітарного університету.

Вокальчук Галина Миколаївна доктор філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Гороть Євгенія Іванівна доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет ім. Лесі Українки).

Мороз Людмила Володимирівна кандидат філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Тищенко Олег Володимирович доктор філологічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету).

Шульжук Каленик доктор філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Оляндер Луїза Костянтинівна доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет ім. Лесі Українки).

Безкоровайна Ольга Володимирівна доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Стеріополо Олена Іванівна доктор філологічних наук, професор (Київський національний лінгвістичний університет).

Зимомря Микола Іванович доктор філологічних наук, професор (Дрогобицький педагогічний університет) ім. Івана Франка.

Павлова Ольга Іванівна кандидат філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Терещенко Тетяна Вікторівна кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Ніколайчук Галина Іванівна кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Сербіна Тетяна Георгіївна кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Дзюбишина Наталія Богданівна кандидат педагогічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Вовчук Наталія Іванівна кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 9 від 27.04.2012 р.).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: *33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет*

2 Мелетинский Е.М. Историческая поэтика новеллы/Е.М.Мелетинский. – М.: Наука, 1940 – 231 с.
3 Торкут Н.Н. Особенности поэтики романа «Зелото»(1958) Энтони Манди в контексте елизаветинского литературног опроцесса// Вісник Запорізького державного університету.Філологічні науки/Н.Н.Торкут, А.А. Штефан – Запоріжжя, 1998. - №1. – С.166-167.
4 Lawlis M.Barnaby Rich/M.Lawlis//Elizbethen Phrose Fictoin. Ed.by Merrit Lawlis.
5 Rich B. Of Apolonius and Silla//Elizbethen Prose Fiction. Ed.by Nerrit Lawlis.- N.Y.: The Odissey Press, Inc.,1987 – 214 p.
6 Rich's Farewell to Military Profession. Ed.By Thomas Malory Cranfill. – Austin, 1959-254 p.

Резюме. *В статье исследуются характерные особенности жанровой сущности классической новеллистической модели (на материале творчества Б.Рича), анализируются сборники новеллы автора с точки зрения развития развития елизаветинской новеллистики*
Ключевые слова: *«низовая» литература, новеллистика, гелиодоривские клише, «романные» клише, ренессансный джест.*

The summary. *The article deals with characteristic features of genre essence of classic novelistic model (on the material of creation of B.Rich), collections of short story of author are analysed from the point of view of development of Elizabeth's novelistic.*
Key words: *«grassroots' literature», novelistic, geliodorivsk cliche, «novel» cliches, renaissance dzhest.*

Одержано редакцією 09.02.2012.

УДК: 82-34

Н.І. ВОВЧУК, Л.М. МОРОЗ

КАЗКА ЯК ЖАНР ЛІТЕРАТУРНОЇ ПРОЗИ

Резюме. *В статті аналізується казка як жанр літературної прози, подаються різні визначення жанру казки як у фольклорі так і у формі авторської літературної творчості.*
Ключові слова : *міф, жанр, літературна казка, фольклор, авторська казка.*

Вже в самому слові «казка» міститься стисла вказівка на певні ознаки цього жанру: казка — від слова «казати», це те, що «кажеться», тобто розповідається. На східнослов'янському ґрунті термін «казка» вперше як рівнозначний поняттям «баснь», «байка» тлумачиться у граматиці Лаврентія Зизанія «Лексись сиречь речення» (1596 р.), а пізніше як ідентичний словам «баснь», «байка», «вымысел» у словнику Памви Беринди «Лексиконь славенороссский и ймень толькование» (1627 р.). Приблизно в цей же час (1649 р.) у грамоті Верхотурського воєводи Рафа Всеволозького вперше офіційно задокументовано російський термін «сказка» [3].

Як і багато інших епічних жанрів казка паралельно існує як у фольклорі, так і у формі авторської літературної творчості. Жанр фольклорної казки генетично сходить до міфу. Як вважає Е. Мелетинський, казка могла відокремитися від міфів унаслідок «розриву безпосереднього зв'язку цих міфів з ритуальним життям племені. Відміна специфічних обмежень на розповідання міфу, допущення в коло слухачів невтаємничених (жінок та дітей) тягнули за собою мимовільну настанову оповідача на вигадку, підкреслення розважального моменту й неминуче — ослаблення віри в достовірність розповіді » [8, 453].

Абрамюк С. Ф. зазначає, що із міфів виводяться особливо сакральні моменти, посилюється увага до сімейних стосунків героїв, їхніх суперечок, бійок і т. п. Первісна сувора достовірність поступається місцем не суворій, що сприяє дедалі більш усвідомленому у вільному вимислі» [1, 124]. Вільна вигадка, яка чимдалі, тим більше пориває з необхідністю наслідування твердо фіксованих реалій міфу, внутрішня настанова оповідача (казок) на розважальне, а не на світоглядне, пізнавальне ідейне завдання казки, — це ті чинники, з яких поступово постає жанр. Тематично фольклорна, як і пізніша літературна казка, поділяється на три великі групи: 1) казки про тварин; 2) фантастично-чародійні казки; 3) соціально-побутові казки. Літературна казка постає з фольклорної в основному двома шляхами: 1) через вільну інтерпретацію її сталих фабульних схем; 2) на основі оригінальної фабули, в яку широко вводяться чарівно-фантастичні елементи.

Літературна казка як окреме літературне явище виділилася ще в минулому столітті і давно стала повноправним літературним жанром. Вона знаходиться на стадії активного розвитку, проте до цих пір не існує чіткого розуміння її жанрової своєрідності.

Вже протягом довгого часу багато дослідників звертають увагу на дану проблему і намагаються вирішити її різними способами. Існує велика кількість визначень літературної казки як жанру. Умовно їх можна поділити на два типи. Перший тип визначень є переліком окремих характеристик, які зазвичай властиві літературній казці, але в конкретних творах дані характеристики можуть бути частково відсутніми. Такого роду визначення досить громіздкі і незастосовні до всіх літературних казок. Другий тип - це спроба узагальненого універсального визначення.

1) «Літературна казка - авторський, художній чи поетичний твір, заснований або на фольклорних джерелах, або придуманий самим письменником, але в будь-якому випадку підпорядкований його волі. Твір переважно фантастичний, шо малює чудові пригоди вигаданих або традиційних казкових героїв і в деяких

випадках орієнтований на дітей; твір, в якому чари, диво грають роль сюжетно-створюючого чинника, допомагають охарактеризувати персонажів» [3, 5].

2) «Літературна казка - такий жанр літературного твору, в якому в чарівно-фантастичному чи алегоричному розвитку подій, і, як правило, в оригінальних сюжетах і образах в прозі, віршах або драматургії вирішуються морально-поетичні чи естетичні проблеми»[7, 49].

Дані визначення лише частково відображають відмінні риси жанру літературної казки.

На даний момент неможливо дати визначення літературної казки у відриві від інших фантастичних жанрів, які мають спільні корені: фантастичне, казкове у літературі бере початок у фольклорній казці. Ігнорування цього факту призводить до спотворення суті жанру літературної казки як такого: «сучасна казка відірвалася від своїх фольклорних коренів, і все-таки вони можуть бути простежені, без них немає казкового жанру» [1, 169].

Найчастіше автори казок спочатку застосовують традиційні, іноді кілька видозмінені «штампи» зачину казки, наприклад: «За старих часів була справа: і тоді жили люди»; «жила в одному селі селянка, вдова» [7, 438], тобто з перших рядків твору у право вступає чарівний ірреальний світ. Хоча це зовсім не обов'язково, і дія казки може починатися абсолютно буденно.

Найчастіше при визначенні жанру літературної казки її майже повністю ототожнюють з фольклорною казкою: «При жанровій диференціації, яка властива в однаковій мірі фольклору та літературі, є деякі жанри, загальні для того чи іншого різновиду поетичного мистецтва. Різниця зафіксована термінологічно лише додаванням слова «літературна» [2, 67].

Давно відомо, що літературна казка - жанр синтетичний, що ввібрав в себе як риси народного фольклору, так і елементи літературних жанрів. Теза «літературна казка сприйняла народну в сукупності, у всіх її жанрових різновидах» [2, 71] не викликає сумніву. І «література ... яка в наші дні все більше витісняє з народного побуту казку, сама без неї обійтися не може», тому що «Казка сама приклад літературі у самих принципах організації та створення гротескного світу, і література скористалася цим, створивши вже цілу мережу гротесків, починаючи від деяких літературних казок і закінчуючи творами реалістичного плану, де майстерно обігрується сама ідея створення особливого світу фантастичного у своїй реальності та реального у неймовірних переплетеннях фантастичного » [2, 71-72].

Деяким дослідникам це дало привід фактично ототожнювати два різних жанри: як квінтесенцію такого підходу можна навести формулювання М.М.Липовецького: «Літературна казка - це в принципі те ж саме, що фольклорна казка, але на відміну від народної, літературна казка створена письменником і тому несе на собі печатку неповторної творчої індивідуальності автора» [4, 3].

Таке спрощення неприпустиме, тому що літературна казка як авторський твір має ряд структурних відмінних рис, не властивих фольклору, а також несе індивідуальне смислове і поетичне навантаження, створене конкретним автором, що в сукупності дає їй повне право на самостійне існування і призводить до необхідності шукати інший шлях визначення її як окремого жанру, пам'ятаючи в той же час, де її первинне джерело.

Лупанова І.П. наочно показала, що з фольклорних джерел літературної казки головним чином переважає народна чарівна казка. Вона також виявила, що авторську казку в основному характеризує «не тільки і не стільки розробка поширених у фольклорі сюжетів і мотивів, скільки прагнення до оволодіння системою типових для народної казки образів, її мовою і поетикою» [5, 490].

На основі вищезазначеного можна зробити висновок, що «авторська казка - жанр прикордонний, вона виявляє закономірності, властиві і фольклору, і літературі» [4, 82], і «саме істотне цього жанру обумовлене тим, що літературна казка виросла на основі фольклорної, успадкувала її жанрові ознаки, розвиваючи і трансформуючи їх» [1, 169].

В умовах процвітання «казок для дорослих», тобто йдеться про наявність різноманітних форм літературної казки: казки, призначені спеціально для дітей, казки, що акумулюють інформацію про обрядові та фольклорні традиції минулого, казки універсальні, цікаві і дітям, і дорослим, і т.н. Крім того, літературна казка може не тільки існувати у формі окремого твору, а й інтегруватися у структуру тексту іншого жанру.

Літературна казка - завжди казка свого часу, і навіть у одного і того ж автора напрямок і структура казки може значно відрізнятися,на відміну від суворої за формою казки народної.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамюк С.Ф. Фольклорные истоки композиции современной литературной сказки//Проблемы детской литературы / Абрамюк С.Ф. - Петрозаводск, 1976. - С. 3-220.
2. Бахтина В.А. Литературная сказка в научном осмыслении последнего двадцатилетия//Фольклор народов РСФСР/ Бахтина В.А. – Уфа, 1979. – С. 3-515.
3. Брауде Л.Ю. Скандинавская литературная сказка/Брауде Л.Ю. -М., 1979. – С. 3-418
4. Липовецкий М.Н. Поэтика литературной сказки/ Липовецкий М.Н. - Свердловск, 1992. - С. 3- 569.
5. Лупанова И.П. Русская народная сказка в творчестве писателей 1-ой половины 19 в./ Лупанова И.П. - Петрозаводск, 1979. - С. 3-569.
6. 6Лупанова И.П. Современная литературная сказка и ее критики (заметки фольклориста) / Лупанова И.П. //Проблемы детской литературы. - Петрозаводск, 1981. - С. 3- 359.
7. Мифологический словарь[ред. Е. М. Мелетинский].- М.: Советская знциклопедия, 1991. - 654 с.
8. Муравьева И. Андерсен/ Муравьева И. — Москва, 1981.-338 с.

Резюме. *В статье анализируется сказка как жанр литературной прозы, подаются различные определения жанра сказки как в фольклоре так и в форме авторского литературного творчества.*

***Ключевые слова**: миф, жанр, литературная сказка, фольклор, авторская сказка*

***The summary.** This article deals with the tale as a genre of literary prose, different definitions of the genre of fairy tale as in folklore and in the form of author's literary creativity are given.*

***Key words :** myth, genre, literary fairy tale, folklore, author's fairy tale.*

Одержано редакцією 10.02.2012.

УДК: 811. 111' 38' 276. 2: 070

О.В. КАСАТКІНА

МОВНОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СЛЕНГУ В ГАЗЕТНО-ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

***Резюме.** Стаття присвячена аналізу новітніх тенденцій, пов'язаних з поповненням словникового запасу мови засобів масової інформації. Автор досліджує питання використання сленгу в публіцистиці, аналізує основні причини використання нестандартної лексики у мові періодичних видань.*

***Ключові слова:** сленг, стандартна та нестандартна мова, мовний регістри, публіцистичний стиль.*

На сучасному етапі розвитку англійської мови, як і багатьох інших мов, простежується тенденція демократизації тобто зближення писемно-літературної мови з усно-розмовною нелітературною. Таке зближення проявляється в значному поповненні лексики та фразеології «стандартної» мови з нелітературних розмовних джерел, основне місце серед яких посідає сленг.

В останні роки британські лексикографи пишуть, що межа між стилістичними рівнями вживання або «регістрами» (register) мовних одиниць все більше зникає навіть у "свідомості" журналістів та письменників. Саме той факт, що "незв'язність" нормами літературної мови стала проявлятися в британському варіанті тільки в останній час, тоді як в американському варіанті вона проявлялася і раніше, дає підстави розглядати зближення літературної англійської мови з нелітературною в тісному зв'язку з взаємодією двох варіантів, з впливом більш "демократичної" американської літературної мови на більш консервативну британську норму [3, 6].

Під нормою розуміють свідому або несвідому регламентацію потенцій мовної системи, яка закріплюється суспільною практикою. З одного боку, норма визначається системою певної мови, але в той же час вона значною мірою детермінується узусом – вживанням мовних одиниць у суспільстві. Формування та розвиток деонтичної, літературної мови відбувається під впливом таких соціальних факторів, як суспільно-історичний розвиток нації, умови соціального існування мови. Часто становлення літературної мови відбувається під впливом деонтичної норми, однак її остаточне становлення проходить під впливом аксіологічної норми – норми реального мовлення, тобто узусу.

На сьогоднішній день можна констатувати зростання популярності сленгу. Так, дослідники У. О. Потятник, В. А. Хомяков, С. А. Мартос, Е. Партрідж зауважують, що сучасні американський і британський варіанти англійської мови не обмежені нормами мови літературної, і, як результат, в їхній словниковий склад входять одиниці, які ще не набули статусу літературних слів [3, 110]. Комерційні механізми призводять до того, що більшість текстів, особливо рекламних, розраховані не на соціальну та інтелектуальну еліту, а на звичайну людину, людину з натовпу.

Мовностилістичні засоби сленгу неодноразово були предметом зацікавлення дослідників у царині усно-розмовного мовлення, а також газетно-публіцистичного дискурсу (Л. Ставицька, Н. Дзюбишина-Мельник, Л. Масенко, Л. Кондратьєва, Т. Терновська, В. Дружбинський, С. Єрмоленко, А. Станкевич-Шевченко та ін.). Мову періодики та її відповідність нормам літературної мови досліджували С. Я. Єрмоленко, А. П. Коваль, М. М. Пилинський, К. В .Ленець, О. Д. Пономарів, В. М. Русанівський, О. А. Сербенська, Н. М. Сологуб та ін. Вивчення мови преси, трактування мови газети як особливого об'єкта, репрезентоване працями таких учених, як М. М. Пилинський, Г. М. Колесник, А. І. Мамалига, Г. М. Сагач, Л. І. Шевченко та ін. Проте, питання особливостей та основних механізмів залучення сленгу до газетно-публіцистичного дискурсу досі залишаються недостатньо висвітленими та актуальними.

Єдиного і всеосяжного визначення сленгу немає і дотепер. Неодноразові спроби розмежувати сленг і загальновживану лексику або сленг і нецензурну мову не дали результатів. Дефініції сленгу, які намагаються нашвидкуруч скомпонувати у ході наукових дебатів, часто виявляються помилковими. Таким чином, у різних словниках і посібниках можна зустріти безліч визначень для сленгу, таких як: "нецензурна мова", "мова неписьменних і безпутних людей", "поезія простої людини". В.О. Чеховський називає сленг "мовною грою, що допомагає особистості заявити про себе у власному мікросоціумі та водночас відокремитись разом з ним від решти суспільства".

Лексикографічна література репрезентує такі визначення сленгу:

Сленг – конотативно-забарвлена лексика та фразеологія, яка вийшла за межі певних соціальних груп, має, фактично, загальномовний характер, широко вживається в розмовній мові, але не вважається "стандартною", літературною [3].

Сленг, міський соціолект, який виник з арго різних замкнених соціальних груп (правопорушників, крамарів, ремісників, в'язнів, бурсаків-учнів, вояків) – емоційно забарвлена лексика низького фамільярного стилю, поширена серед соціальних низів і певних вікових груп (ремісничої, шкільної молоді) міст [2].

ЗМІСТ

Михальчук Н.О., Івашкевич Е.Е. Специфіка трансформації образу кентавра в однойменному романі Джона Апдайка 3
Романюк С.К., Ковальчук Т.Г. Невербальні компоненти в рекламному дискурсі 9
Вакулінська Л.М. Структурно-семантична характеристика антонімічних пар у біблійних німецькомовних текстах 12
Мороз Л.В., Мороз Л.М. Фенотип суб'єкта і об'єкта історії як чинник жанротворення 14
Мороз Л.В., Данілова Н.Р., Трофімчук В.М. Характерні особливості функціонування джестової традиції XVI століття 17
Денисюк Л.В., Ковалюк В.В. Про структурно-семантичні особливості неологізмів англо-американського походження в сучасній українській мові 19
Мороз Л.В., Мельничук Л.В. „Гамлет" В.Шекспіра як філософська трагедія 22
Король О.Ю., Мороз Л.В. Англійський офіційно-діловий стиль мовлення: лінгвостилістична специфіка 26
Косолапов В.И. О статусе блендинга (телескопии) в современном английском языке (обзор литературы) 30
Калініченко М.М. Білий Кит у чорних шатах мультикультуралізму 35
Попович Р.Г. Структура номінативно-варіантної термінопарадигми (на матеріалі іспанської термінології водного господарства) 38
Мороз Л.В., Кушнір Н.В. Характерні особливості жанрової сутності класичної новелістичної моделі (на матеріалі творчості Б.Річа) 42
Вовчук Н.І., Мороз Л.М. Казка як жанр літературної прози 46
Касаткіна О.В. Мовностилістичні особливості використання сленгу в газетно-публіцистичному дискурсі 47
Козіцька О.А., Давнюк С.В. Семантична структура складних багатокомпонентних речень 50
Черуха Н.В., Черуха В.В. Деякі дидактико-методичні аспекти навчання читання іншомовних текстів за спеціальністю 54
Курята Ю.В. Творчі завдання в контексті навчання англійської мови у вищому навчальному закладі 57
Корженевська О.В. Використання лінгвокраїнознавчого аспекту в процесі викладання іноземних мов у старшій школі 59
Олесюк Л.В., Бойко Н.Г. Культурологічно орієнтовані методики вивчення іноземних мов 64
Черуха В.В., Черуха Н.В. Негативний вплив міжмовного переносу на процес вивчення другої іноземної мови 68
Кочубей О.С. Особливості формування іншомовної компетенції студентів-філологів 70
Вєтрова І.М. Проблема формування лексичної компетенції при підготовці майбутнього вчителя іноземної мови 74
Дуброва А.С. Комунікативний підхід як оптимальний засіб вивчення іноземної мови 77
Верьовкіна О.Є., Гонтар В.Є. English borrowings into modern Ukrainian 78
Бігунова С.А., Зубілевич М.І. Антономастичні власні імена як експресивні засоби мови 82
Мезін В.Г. Role of modern English drama in teaching contemporary English 84
Михальчук Н.О. The narrative structure and the specific functions of language means and syntactical stylistic devices in the novel "Bleak House" 88
Верьовкіна О.Є. The translation peculiarities of English paremiological units into Ukrainian 96
Фрідріх А.В. Словотвірні та структурні характеристики англійської юридичної термінології 99
Павловська Л.О. Прагмасемантичні особливості вербальних формул побажань 107
Відомості про авторів 111

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Відповідальний редактор збірника Архангельська А.М.
Відповідальний за підготовку збірника до видання Петрівський Я.Б.
Технічний редактор Горішна І.Г.
Комп'ютерна верстка Кречмаровський В.Л.

Підписано до друку 27.04.2012 р.
Формат 60х84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк ризографічний.
Ум. друк. арк. 14,9. Обл. вид. арк. 29,1. Замовлення № 129/1. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

А – 43 **Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Рівне: РДГУ, 2012. – 112 с.**

ISBN 966 — 7281 — 10 — 01.

Збірник наукових праць містить статті з теоретично-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 81'243 **ББК 81.20**